

BOND- SKURKE er til dansk design

Der er meget godt at kigge på i en James Bond-film! Så mens vi venter på den næste film i rækken om den legendariske, britiske agent med licens til at dræbe, er der alle mulige grunde til at finde de gamle Bond-film frem fra gemmerne og kigge lidt nærmere på dem. Man kan f.eks. kigge efter noget dansk som kompensation for, at James aldrig har været i Danmark. Det nærmeste, han kommer, er i filmen 'Tomorrow Never Dies' fra 1997, hvor han i nærkontakt med en danskprofessor i Oxford er 'brushing up on a little Danish', som han forklarer med telefonen i den ene hånd og danske Cecilie Thomsen i den anden. De danske skuespillere, Mads Mikkelsen og Jesper Christensen, har haft mere væsentlige roller i 007-filmene, men de færreste tænker nok over, at også de danske arkitekter og designere Verner Panton, Arne Jacobsen og Bodil Kjær optræder i Bond-filmene! Dansk design, der bl.a. er skabt af dem, spiller nemlig en rolle som del af filmenes 'set design' eller scenografi.

Har man sagt 'set design' i forbindelse med Bond-film, har man også sagt Ken Adam. Han er filmenes første og mest kendte 'production designer', dvs. den person, der har det overordnede ansvar for en films visuelle side: locations, sets, rekvisitter og kostumer. Der er både skrevet bøger og lavet udstillinger om ham og hans værk, han har fået en Oscar for sit design og blev også nomineret til én for 007-filmene 'The Spy Who Loved Me' fra 1977. Fra den første film, 'Dr. No' fra 1962, lagde han grunden til en særlig Bond-stil, der især forbindes med alle de megalomane Bond-skurke. Hans sets er stærkt stiliserede med enkle linjer, rene flader og klare former og dramatisk lys- og skyggevirkning. Han bruger ofte runde og kurvede former til f.eks. døre og vinduer og til de karakteristiske ovenlys i de mange underjordiske

rum, der optræder i filmene. Indretningen er 'high-tech' og måske endda futuristisk. Det fortæller os, uden at vi nødvendigvis tænker nærmere over det, at skurken er ligeså skarp som sine huse, rum og møbler – han er kølig, klinisk og teknologifikeret og tænker mere på maskiner end på mennesker. Ofte er det modernistiske og futuristiske krydret med klassisk kunst og antikviteter, måske endda i palads-lignende bygninger; det er en henvisning til stor rigdom og til tidligere tiders fyrstemat, og det understreger skurkenes storhedsvanvid og stræben efter overherredømme.

Nogle af skurkenes 'hide-outs' er ikke bare under jorden, men under vand! Mindre kan dog også gøre det, og i mange interiører er der vandbassiner og akvarievægge – endda en hel seng, der også er et akvarium! Med en klar skelen til den verdensberømte, amerikanske arkitekt Frank Lloyd Wright bruger Ken Adam også indendørs naturelementer som træer og klippevægge, og han anvender ildstedet som et centralt element i rummet, som også Wright gør i sine kendte bygninger, f.eks. 'Falling Water' fra 1936-39. Adam giver Wright-udtrykket hos skurkene en ekstra drejning, så det bliver overdrevet og næsten dekadent.

Ken Adam har på den måde igennem 1960'erne og 70'erne skabt en særlig Bond-

stil, der er så alment kendt, at langt de fleste er helt med på, hvad man mener, hvis man kalder noget for 'Bond-agtig'. Udover bygninger, interiører og møbler kan også en person være Bond-agtig. Den franske arkitekt Jean Nouvel, der er arkitekten bag DR's koncerthus, er i en avisartikel blevet sammenlignet med en Bond-skurk pga. sit udseende: han er skaldet og excentrisk – og det kan jo kun være en skurk! Her med tydelig reference til ærkeskurken Ernst Stavro Blofeld, der vender tilbage i en lang række Bond-film personificeret af forskellige skuespillere, skaldede eller ej.

Den særlige Bond-stil optræder i særdeleshed i den arkitektur og de interiører, netop skurkene færdes i. Heltene bor og arbejder nemlig ofte i hyggelige og mere traditionelle huse og rum. F.eks. har Bond's overordnede, 'M', der er chef for den britiske efterretningstjeneste, et kontor, der er indrettet 'blødt' med bøger, træpaneler, nips osv., og James selv bor i 'Live and Let Die' fra 1973 i et hyggeligt hjem med en traditionelt indrettet stue med lædermøbler, træpaneler, malerier osv. Køkkenet er dog supermoderne 70'ragtigt i brune kulører med kakler på væggene, men det er ikke koldt og sterilt. For den arkitektur- og designinteresserede er det altså hos skurkene, der er noget at se på. Og her kommer dansk design ind i billedet igen. I flere af Bond-filmene optræder nemlig danske produkter, som er med til at understrege skurkenes karakter. Jo mere, man kigger efter, jo flere eksempler dukker frem, og her er et par stykker.

I Bond-film nr. 2, 'From Russia with Love' fra 1963, er der et modernistisk, dansk skrivebord på rollelisten; det er Blofelds skrivebord i filmen og er i virkeligheden tegnet af arkitekten Bodil Kjær i 1959 som en del af en hel serie kontormøbler. Bordet optræder også i 'On her Majesty's Secret Service' fra 1969. Det tilhører igen Blofeld og er placeret i hans skjulested i de schweiziske alper. Det er åbenbart et tvetydigt stykke møbeldesign, for det figurerer ikke kun hos skurkene, men også hos de gode: det optræder nemlig også i filmen 'You Only Live Twice' fra 1967, men her hos én af heltene, hvor 007 bogstaveligt talt dumper ind i et kontor, hvor skrivebordet har en central placering. En forklaring kan være, at vi i første omgang skal tro, at Bond er havnet hos en skurk, og møbleringen tjener således til forvirring af publikum.

I 'On her Majesty's Secret Service' er der en anden dansker med, hvis lamper antyder, at skurken ikke bare er 'moderne', men også excentrisk: Verner Pantón. I flere centrale scener er både 'Bond-baben' og Bond selv i nærkontakt med forskellige udgaver af Pantóns shell-lamper fra serien 'Fun' fra 1964. Lamperne optager en markant del af billedfladen og står visuelt meget stærkt ►

stærkt både med og uden lys (man ser Bond både tænde og slukke). Lamperne er oven i købet også med på lydsporet, da både 'babe' og Bond sætter kæderne med muslingskaller i bevægelse, så der opstår en sprød klirren, når skallerne støder sammen. Blofeld må have haft en forkærlighed for Panton, for også hans lampe 'Flower Pot' fra 1968 er med i filmen som en del af Blofelds indretning. Også Arne Jacobsen må stå for skud som leverandør af møbler til suspekter. I 'Quantum of Solace' fra 2008, den seneste film om 007, kæmpes der drabelige kampe mellem heltinden og én af skurkene på, i og omkring 'Svanen' fra 1958, der optræder både som stol og sofa. Der er stor forskel på Pantons møbler og de øvrige danske møbler fra den såkaldte danske møbelguldalder – både i materialeanvendelse og udtryk. Panton blev i sin samtid anset for at være chokerende avantgarde og en afviger, og det passer jo ganske godt til en skurk! Mon ikke Verner Panton egentlig godt har kunnet lide tanken om, at hans lamper hænger hos den flamboyante skurk og ikke hos den noble helt!

'Quantum of Solace' gør som de øvrige Bond-film brug af 'product placement', hvor produkter i reklameøjemed gøres synlige i filmen, uden at de nødvendigvis har betydning for dens indhold. Det ur, den stol eller den bil, Bond har, vil mange andre også gerne have. Det samme gælder for de locations, der er med i Bond-filmene; har Bond været et sted, vil turister også gerne dertil. Det kaldes 'destination placement', men det er en anden historie. Product placement bliver først lovligt i danske film i 2011, men det har helt fra begyndelsen været brugt i James Bond-filmene, der var blandt pionererne i forhold til at bruge product placement som bevidst strategi. Eftersom det anslås, at over halvdelen af jordens befolkning har set en Bond-film, er potentialet for økonomisk gevinst kæmpestort, og producenterne betaler store summer for at få deres produkter med. Det gælder dog ikke for danske B&O, der har leveret lydsystemet til 007's bil i 'Quantum'. B&O betaler ikke for at få deres produkter med, men har til gengæld ingen indflydelse på, hvordan de bliver brugt i filmen.

Bodil Kjær skrivebord,
foto: © Bruun Rasmussen Kunstauktioner.

Dorthe Bendtsen er arkitekt m.a.a. og arbejder på Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek. I sin fritid læser hun bl.a. kunsthistorie på Københavns Universitet og har i den forbindelse arbejdet med (ikon)arkitektur og bybranding i James Bond-film.

B&O er i høj grad teknisk forfinet, modernistisk og stramt, men associeres alligevel med helten. Signalet om en kold og kynisk karakter, når man omgiver sig med modernistiske produkter, holder nemlig ikke helt i de nyeste film – vi er jo heller ikke så teknologiforskrækkede mere i vore dage. I 'Quantum of Solace' er M's kontor helt anderledes indrettet end tidligere. Der er ikke længere træpaneler og hyggelige, traditionelle kontorlamper med messingfod og skærm af grønt glas, men skarpe linjer og enkelhed, stål og glas, og møbler og interiør er holdt i sort, hvidt og gråt. Men en enkelt genstand – en lampe, og det er endda en dansk lampe – bløder lidt op på det hele: PH's bordlampe, der er indbegrebet af klassisk design, kvalitet og såkaldt god smag!

I samme film optræder Verner Panton faktisk igen. I et kort glimt midt i den hektiske slåskamp i Arne Jacobsens møblement aner man lampen 'Panthella' fra 1971. Panton slutter dermed ringen fra de tidlige til de sene film om 007, og vi kan konstatere, at dansk design med 40-50 år på bagen stadig er så tilpas moderne og karakterfyldt, at det er en skurk værdig!